

MAAKONDLIKE
ARENDUSKESKUSTE
VÕRGUSTIK

Eesti Rahvaülikoolide Liit

Ühistaotlus

„Siseministeeriumi strateegilisele partnerlusele: kogukonnakeskse lähenemisviisi rakendamise suunal aastateks 2023–2026“

Ühistaotluse esitajad:

MTÜ Eesti Rahvaülikoolide Liit ja MTÜ Maakondlikud Arenduskeskused

Kaasatud koostööpartnerid:

Ühiskonnateaduste Instituut, Tartu Ülikool;
SA Eesti Koostöö Kogu;
OÜ Toimevõimendi

SISUKORD

Sissejuhatus	3
1. Pakkujad ja taotlejate vastavus konkursi tingimustele	4
Partner 1: Eesti Rahvaülikoolide Liit	4
Partner 2: MTÜ Maakondlikud Arenduskeskused	7
Koostööpartner 1: Ühiskonnateaduste Instituut, Tartu Ülikool	9
Koostööpartner 2: OÜ Toimevõimendi	9
Koostööpartner 3: SA Eesti Koostöö Kogu	10
2. Taotleja suutlikkus liikmete/võrgustike kaasamisel ja arendustegevuste elluviimisel	11
3. Tegevussuundade eesmärgid ja sekkumisloogika	13
3.1 Esimene tegevussuund: Kogukonnakeskse lähenemisviisi rakendamine	13
3.1.1. Metoodiline lähenemine	15
3.1.1.1 ABCD lähenemine	15
3.1.1.2 Dialoogi vorm “Kohalike vestlusringid“	16
3.1.1.3 Avatud Dialoog	17
3.1.2. Sekkumisloogika	18
3.2 Teine tegevussuund: Kodanikuühiskonna kriisivõrgustiku töö korraldamine	23
3.2.1 Metoodika	24
3.2.2 Sekkumisloogika	24
3.3 Kolmas tegevussuund – elanikkonnakaitse kriisivalmiduse ja kodanikukaitse alased koolitused	26
3.3.1 Metoodika	27
3.3.2 Sekkumisloogika	27
4. Kommunikatsiooni- ja teavitustöö (läbiv tegevus)	28
5. Projektimeeskond ja juhtimine	30
6. Aja- ja tegevuskava perioodiks 2023 kuni 2026*	31
7. Eelarve	36
8. Lisa 1. Meeskonnaliikmete CVd	36

Sissejuhatus

Käesolev ühistaotlus on esitatud organisatsioonide – MTÜ Eesti Rahvaülikoolide Liit ja MTÜ Maakondlikud Arenduskeskused – poolt. Taotlus on koostatud üheskoos kaasatud koostööpartneritega, kelleks on Tartu Ülikool (Ühiskonnateaduste Instituut), SA Eesti Koostöö Kogu ja OÜ Toimevõimendi.

Taotluse koostamisel on lähtutud kõigi osapoolte tugevustest, kogukonna arendamisega seotud teaduspõhistest saavutustest, juba katsetatud meetoditest või metoodilistest lähenemistest ning osapoolte ressurssidest (aktiivsetest eestvedajatest, võrgustikest, veebikeskkondadest jne).

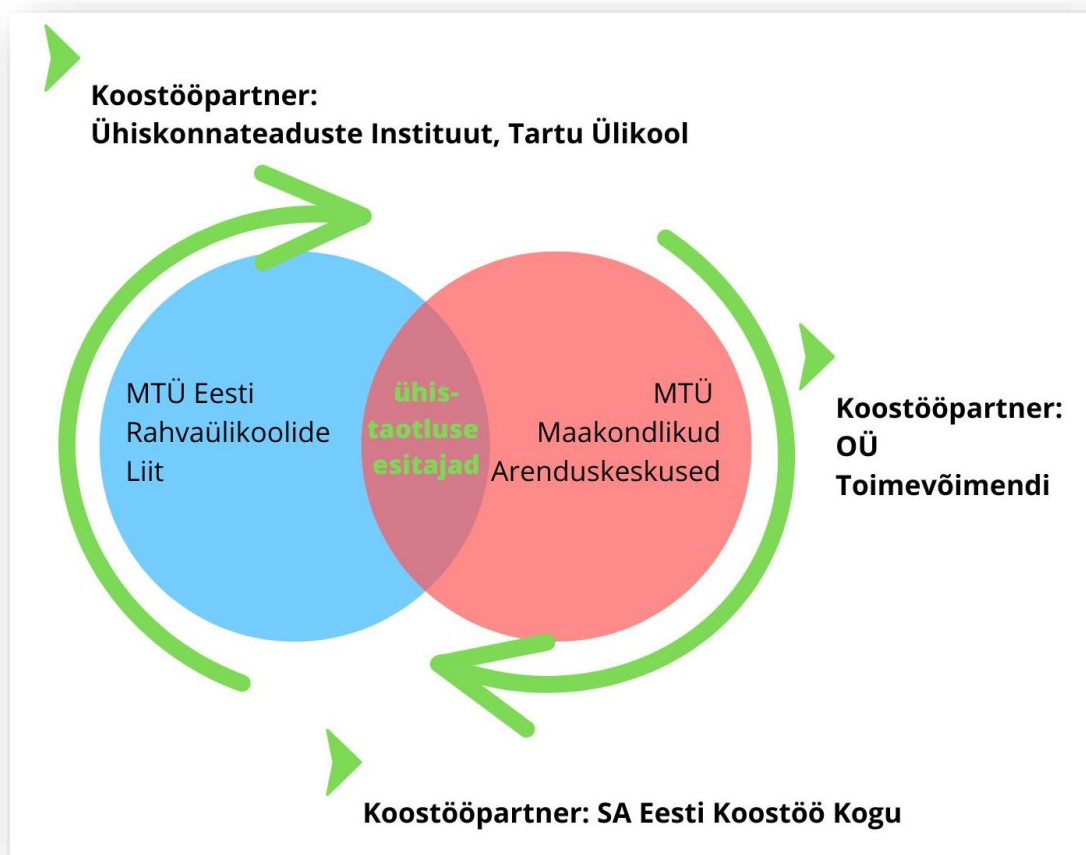
Soovime strateegilise partnerluse raames aidata kaasa Eesti riigis laiemal arusaama kujunemiseks kogukonna mõiste tähendusest ja mitmekihilisusest ning tutvustada ja rakendada nüüdisaegseid teaduspõhiseid lähenemisi kogukondade arendamisel. Taotluse ülesehitamisel lähtusime läbivalt tugevuste ja ressursside põhiseist lähenemisest kogukondade arendamisele (edaspidi ka ABCD lähenemine), luues seeläbi paremaid eeldusi kogukonnakeskse lähenemisviisi põhimõtete rakendamiseks inimese ja kohaliku omavalitsuse vahelises koostöös. Nimetatud lähenemine aitab luua nii kogukondade kui ka kohalike omavalitsuste suuremat toimevõimet ning seeläbi ka Eesti riigi paremat valmisolekut erinevate kriisiolukordade ületamiseks. Ühistaotluses on viimase tagamiseks planeeritud ka erinevad tegevused kodanikuühiskonna kriisivõrgustiku töö edasiseks koordineerimiseks, sealhulgas ka kriisivalmiduse ja kodanikukaitse suurendamisega seotud koolitustegevus.

Meie ühistaotluse lisandväärtuseks on kogukonna arendajate kui praktikute kogukonna loomisele kaasa aitamine. Sellele aitab kaasa ka praktiseeritu pidev kajastamine kogukondadele ja kogukonna arendajatele suunatud tööriistakastis.

Kokkuvõtvalt soovime kaasa aidata kogukonnakeskse mõtteviisi kujundamisele üle-eestiliselt nii erinevates kogukondades, kohalikes omavalitsustes, maakondlike arenduskeskuste kui ka teiste teemaga seotud organisatsioonide töötajaskonnas või võrgustike liikmeskonnas.

1. Pakkujad ja taotlejate vastavus konkursi tingimustele

Käesolev pakkumus on esitatud ühistaotlusena organisatsioonide **MTÜ Eesti Rahvaülikoolide Liit** ja **MTÜ Maakondlikud Arenduskeskused** poolt. Koostööpartneritena on taotluse koostamisse ja elluviimisesse kaasatud **Tartu Ülikool** (Ühiskonnateaduste Instituut), **OÜ Toimevõimendi** ja **SA Eesti Koostöö Kogu**. (Joonis 1, lk 4)

Joonis 1. Taotlejad ja koostööpartnerid

Organisatsioonide tutvustused

Eesti Rahvaülikoolide Liit

Partner 1: Eesti Rahvaülikoolide Liit

Ühingu lühitutvustus: asutamine ja tegutsemiskogemus

Eesti Rahvaülikoolide Liit (ERL) on 2010. aastal loodud katusorganisatsioon, mille põhikirjaliseks eesmärgiks on toetada rahvaülikoolide jätkusuutlikkust võrgustiku arendamise kaudu.

Ühingu liikmeks vastuvõtmist võib taotleda iga juriidiline isik, kes soovib arendada ühingu eesmärkidega kooskõlas olevat tegevust ning vastab ühingu poolt kehtestatud rahvaülikooli mõistele ja rahvaülikooli kriteeriumitele. Rahvaülikool on avalikes huvides tegutsev avatud täienduskoolitusasutus, millel on kindel tegutsemiskoht ja mis pakub pidevat ja laiapõhjalist täienduskoolitust, võimaldades isiksuse, tema loovuse, annete, initsiatiivi ja sotsiaalse vastutustunde arengut ning elus vajalike teadmiste, oskuste ja võimete lisandumist.

Liiduna seisame rahvaülikoolide peamise eesmärgi ehk vabahariduslike õppimisvõimaluste pakkumise eest üle Eesti. Vabahariduse valdkonna arendamisse panustades seisame ka kodanikuhariduse edendamise eest, ehk selliste täiskasvanutele suunatud õppimisvõimaluste/ koolituste/ algatuste/ arendustegevuste eest, mis kujundavad Eesti inimeste kodanikupädevusi, sh -julgust ja -aktiivsust, samuti loovust ja ettevõtlikkust, loomaks eeldusi tugevate kogukondade ja seeläbi sidusa ja demokraatliku ühiskonna toimimiseks ja kestmiseks.

Töö liikmete ja sihtrühmadega (kaasamiskogemus)

Täna on meil 13 liiget 13 eri maakonnas. Kõige tuntumad ja pikema tegutsemiskogemusega on Tallinna Rahvaülikool (aastast 1959) ja Tartu Rahvaülikool (aastast 1987). Läbi oma põhitegevuse esindame huvirühmana vabahariduskoolituse valdkonnas tegutsevaid koolitajaid (kokku ca 400) ja meie poolt pakutavas õppetegevuses osalevaid täiskasvanud õppijaid (2020. aastal kokku ca 9000 õppijat).

Lähtuvalt käimasolevast arengu- ja kommunikatsioonistrateegiast 2018-2023 keskendub ERLi tegevus ühelt poolt nii täiskasvanuhariduse poliitika ja arengutega seotud huvikaitsele kui ka liikmeskonna arengu toetamisele läbi ühtse võrgustikuna tegutsemise, sh läbi ühtsete sõnumite edastamise.

Olime perioodil 2019-2021 ja uuesti perioodil 2022-2024 Haridus- ja Teadusministeeriumi strateegiline partner nii poliitika kujundamises kui ka elluviimises. Osaleme erinevates valdkondlikes töörühmades, täiskasvanute koolituse seaduse muudatuse väljatöötamises jne. Viime ellu tegevusi, mis toetavad meie liikmete kvaliteetset tegutsemist. Meil on välja arendatud kvaliteedihindamise süsteem ja kvaliteedimärk (EQM).

Rahvaülikoolid tegutsevad reeglina isemajandavatena, see tähendab, et pakutakse avatud tasulisi koolitusi. See on viinud aga paratamatu trendini, et täiskasvanute mitteformaalses õppes osalevad eelkõige maksujõulised ja rohkem haritud inimesed. Liiduna on meie eesmärk initsieerida ja osaleda liikmetega koos projektitaotlusvoorudes/ ühispakkumustes/ hangetes, eesmärgiga leida täiendavat ressursi, et toetada õppimisvõimaluste loomist ka haavatavatele sihtrühmadele ja, et pakkuda tasuta või soodsaid koolitusi/seminare seoses selliste temadega, mida täiskasvanud õppijad tasulisena õppima ei tuleks. (Näiteks rohepöördega seotud teemad, kodanikukoolitused jne).

Rahvaülikoolid on alates aastat 2005 osalenud erinevatest Euroopa Sotsiaalfondi programmides/taotlusvoorudes, viimastel aastatel on olnud fookus madala haridustasemega inimeste võtmeoskuste (üldpädevuste) toetamisel. Tänu oma võrgustikule oleme edukalt pakkunud keeleõpet rahvusvahelise kaitse saajatele alates 2016. Täna viime sellega seoses ellu Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi projekti.

Tartu Rahvaulikooli heal näitel käivitasime möödunud aasta lõpus koostöös liikmete ja Eesti Vabaühenduste Liiduga ACFi projekti “Kodanikuks olemise ABC”. Projekti raames viiakse läbi 15 kogukonnaringi, mis toimuvad õpiringi meetodikal ja mille eesmärk on suurendada eestlaste teadmisi ja oskusi kodanikuühiskonna ja demokraatia toimimisest. Sellega seoses koolitatakse välja ja luuakse 15-liikmeline kogukonnaringide vedajate võrgustik.

Järjepidevaks suhtlemiseks liikmete ja esindatavate sihtrühmadega on liidul liikmete meililist, koduleht ja Facebooki leht. Liikmetega toimub palju otsesuhtlust telefoni või e-kirjade teel, samuti ka läbi regulaarsete kohtumiste. Liikmetel ehk rahvaulikoolidel on ka enda meililistid (kõige suuremal rahvaulikoolil on ca 15 000 uudiskirja saajat). Erinevad huvirühmad on kaasatud ka läbi liikmete kodulehtede ja sotsiaalmeedia kanalite (Facebooki lehtede ja/või Instagrami).

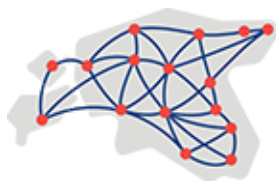
Taotleja tegevus on avalik: jah

Taotlejal on tema tegevust tutvustav veebileht: <https://rahvaulikoolideliit.ee/>

... kus on avaldatud juhtorgani koosseis	https://rahvaulikoolideliit.ee/kontakt/
... taotleja põhikiri	https://rahvaulikoolideliit.ee/erl/
... vähemalt viimase tegutsemisaasta majandusaasta aruanne	https://rahvaulikoolideliit.ee/majandusaasta-aruanDED/
... kontaktandmed	https://rahvaulikoolideliit.ee/kontakt/
... ülevaade tegevustest ja eesmärkidest	https://rahvaulikoolideliit.ee/ https://rahvaulikoolideliit.ee/wp-content/uploads/2019/01/ERL-arengu-ja-kommunikatsioonistrateegia_ver09012019.pdf
Taotleja järgib vabaühenduste eetikakoodeksit	Jah https://rahvaulikoolideliit.ee/erl/

Projekti kontaktisik:

Heleriin Jõesalu, ERLi tegevjuht (heleriin.joesalu@rahvaulikoolideliit.ee/ 53 414 905)

**MAAKONDLIKE
ARENDESKESKUSTE
VÕRGUSTIK**

**Partner 2:
MTÜ Maakondlikud Arenduskeskused**

Ühingu lühitutvustus

MAK-võrgustik toetab ettevõtete, vabaihenduste, haridusasutuste ja omavalitsuste tegutsemisvõimekust tasuta nõustamisteenuste ning erinevate algatuste ja projektide initsieerimise ja elluviimise kaudu. Lisaks info- ja nõustamisteenusele arendavad MAKid noorte ettevõtlikkust ja pakuvad nõustamisteenust korteriühistutele KredExi meetmete rakendamisel. Mitmed MAKid täidavad vastavalt maakondlikele kokkulepetele ka muid funktsioone, koordineerides maakondlikku arendustegevust, turismikoostööd, kultuuritegevust, tervise edendust, turvalisust jm.

Maakondlikul tasandil tehakse koostööd kohalike omavalitsuste ja nende liitudega ning LEADER tegevusgruppidega; üleriigilisel tasandil ministriumide, ametite ja üle-eestiliste organisatsioonidega. MAKidel on laialdane teadmispagas iga maakonna suundumustest, nii ettevõtjate kui ka vabakonna hetkeolukorrast. Kokku töötab 15 MAKis enam kui 160 inimest. Igal aastal viivad maakondlikud arenduskeskused läbi ca 8000 ettevõtluse ja ca 1800 vabakonna valdkonna nõustamist. Koolitus- ja mentorlusprogrammide ning erinevatest sündmustest saab igal aastal osa enam kui 10 000 inimest, neist suurimad algatused on üle-eestilise Ettevõtlusnädala ja maakondlike tunnustuskonkursside korraldamine. Koostöös partneritega lüüakse kaasa ka teistes valdkonda toetavates tegevustes. MTÜ Maakondlikud Arenduskeskused on koostöös Vabaihenduste Liiduga Siseministeeriumi strateegiline partner ja viime ühiselt ellu Sidusa Eesti arengukava 2021–2030 ja selle programmi „Kogukondlik Eesti“.

Maakondlikud arenduskeskused toetavad ja arendavad kogukondi, nõustavad nii alustavaid kui tegutsevaid vabaihendusi igas maakonnas Kodanikuühiskonna Sihtkapitali toel ning Siseministeeriumi rahastamisel. Sihtgrupe pakutakse tasuta nõustamisteenust eesti, vene või inglise keeles (sh www.mtyabi.ee), et aidata kaasa vabakonna aktiivsele ja jätkusuutlikule tegutsemisele ning kogukondade arengule ja koostööle. Klientide tagasiside teenusele on igal aastal väga kõrge. Konsultatsiooni valdkondadeks on eestvedajate inspireerimine, organisatsiooni asutamine ja lõpetamine; organisatsiooni arendamine, juhtimine, tegevusvõimekuse kasvatamine ning ühingu tegevuste rahastamine, projektide nõustamine. **2023. aastast on lisandunud uue teenusena kogukonnakeskse lähenemisviisi tutvustamine ja jõustamine kogukondadele ja kohalikele omavalitsustele.**

Ühingu asutamine ja tegutsemise kogemus

Maakondlikud arenduskeskused (MAKid) asutati sihtasutuste võrgustikuna Vabariigi Valitsuse kinnitatud kontseptsiooni alusel 2003. aastal. MAKide ajalugu ulatub aga 1990. aastatesse, mil Eesti erinevates piirkondades tegutsesid ettevõtluskeskused, mis olid MAKide eelkäijateks. MAKide loomise põhieesmärgiks oli luua riiklik tugistruktuur, mis toetab ettevõtete, kohalike omavalitsuste ja kodanikuühenduste tegutsemisvõimekuse arendamist. Põhieesmärk on läbi aastate püsinud sama. Täna on MAK võrgustikust kujunenud pikka aega järjepidevalt tegutsenud üle-eestiline tugisüsteem, mis koosneb 15st iseseisvast kohalike omavalitsuste poolt moodustatud sihtasutusest.

Katusorganisatsioon ehk selle taotluse partner MTÜ Maakondlikud Arenduskeskused (MTÜ MAK) asutati 2017. aastal.

Töö liikmete ja sihtrühmadega (kaasamiskogemus)

Maakondlikud arenduskeskused suhtlevad regulaarselt järgmiste sihtgruppidega: kohalikud omavalitsused ja nende liidud; ministeeriumid; vabäühenduste liikmed, kogukonnad; üle-eestilised organisatsioonid (näiteks Vabäühenduste Liit, Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustik, Eesti Külaliikumine Kodukant, Leader Liit jne); alustavad ja tegutsevad ettevõtjad; noorteorganisatsioonid ja haridusasutused.

Peamisteks suhtluskanaliteks on sündmused ja koosolekud, sotsiaalmeedia kanalid, uudiskirjad ja üleriigilised kui ka kohalikud meediaväljaanded. Sotsiaalmeedia kanalitest on peamiselt kasutusel erinevad Facebooki lehed (16 MAKi lehte, sh HEAKi venekeelne leht ja võrgustiku Facebooki lehed: Ettevõtlik Kool, Maakondlikud Arenduskeskused). Lisaks on olemas maakondlike arenduskeskuste ja Ettevõtliku Kooli YouTube kanalid ning Instagrami konto. Uudiskirju saadetakse välja kolmele erinevale sihtgrupile: ettevõtjad (kokku 22350 kontakti); vabäühendused (kokku 9345 kontakti); koolijuhid ja õpetajad (kokku 1553 kontakti).

Taotleja tegevus on avalik: jah

Taotlejal on tema tegevust tutvustav veebileht:

... kus on avaldatud juhtorgani koosseis	https://www.arenduskeskused.ee/tutvustus/meeskond/
... taotleja põhikiri	https://www.arenduskeskused.ee/avalik-teave/
... vähemalt viimase tegutsemisaasta majandusaasta aruanne	https://www.arenduskeskused.ee/avalik-teave/
... kontaktandmed	https://www.arenduskeskused.ee/kontakt/
... ülevaade tegevustest ja eesmärkidest	https://www.arenduskeskused.ee/tutvustus/
Taotleja järgib vabäühenduste eetikakoodeksit	Jah https://www.arenduskeskused.ee/avalik-teave/

Kontaktisikud: juhatuse liige **Andres Huul** (andres.huul@arenduskeskused.ee/ tel: +372 55 572 557) ja SA Tartu Ärinõuandla MTÜ konsultant **Kadri Pau** (kadri.pau@arinouandla.ee/ tel: 7 428 491)

Koostööpartner 1: Ühiskonnateaduste Instituut, Tartu Ülikool

Tartu Ülikooli ühiskonnateaduste instituudis (ÜTI) on tegeletud inimeste sotsiaalse heaolu, sh kodanikuühiskonna alaste teadusuuringute ja vastavate teadmiste õpetamisega juba 1992. aastast. ÜTI missiooniks on olla juhtivekspert ühiskonna- ja kultuuriprotsesside teaduspõhisel mõtestamisel ja tagasipeegeldamisel ning kogukondade arendamise ja sotsiaalse heaolu teemavaldkond on üheks ÜTI tuumkompetentsiks. 2019. aastal (esimene vastuvõtt 2020/21) avati magistriõppekava "Kogukondade arendamine ja sotsiaalne heaolu", mis annab pädevused tööks kogukondadega ja õpetab, kuidas disainida jätkusuutlike lahendusi inimeste heaolu tagamiseks. Magistriõppekaval õpetavad oma ala spetsialistid, õppekava tugineb kaasaegsetel teadmistel kogukonnast, õppekaval tehakse nii õppetöö kui teadustöö alast koostööd Utrechti ülikooliga Hollandis, DIAK kõrgkooliga Soomes. 2022. aasta kevadel lõpetas magistriõppekaval esimene lend magistreid, kelle baasil on tekkimas praktikapõhine kogukond, kes rakendab kogukondade arendamise teadmisi erinevates valdkondades ning tegeleb kogukonna arendajate professionaalse arengu toetamisega. Praktikapõhise kogukonna liikmeteks on lisaks lõpetanutele õppejõud ja õppekaval õppivad magistrandid. Praktikapõhise kogukonna võrgustik koosneb 65 aktiivsest liikmest, kes kõik on ressursiks partnerluse elluviimisel. Suhtlemiseks on loodud FB grupp, milles aktiivselt infot jagatakse.

ÜTI osaleb partnerluses ABCD lähenemise põhise pilootprogrammi väljatöötamisel ning elluviimisel (sh sellega seotud kogukonna arendajate ehk hõlbustajate koolitamisel), kaasates tegevustesse magistrante ja vilistlasi, luues niimoodi kestlikke võrgustikke kogukondadega ja andes õppijatele praktilisi kogemusi. Lisaks osaleb ÜTI läbiviidud tegevuste analüüsis ja hindamisel, mis tagab selle, et partnerluse raames läbiviidud tegevusi kohendatakse partnerluse käigus kogukondade ja KOVide vajadustele vastavalt, arendatakse rakendatavat ABCD lähenemist ning partnerluse tulemusel valmiv tööriistakast on kasulik ja praktiliselt rakendatav kogukondadele, KOVidele ja MAKidele.

ÜTI koduleht: uhiskond.ut.ee

Kontaktisik: Merle Linno (sotsiaalse heaolu nooremlektor, magistriõppekava Kogukondade arendamine ja sotsiaalne heaolu programmijuht ja bakalaureuseõppekava Infoühiskond ja sotsiaalne heaolu programmijuht, e-post Merle.Linno@ut.ee).

Merle Linno on sotsiaalse heaolu valdkonna endine praktik ning uurija, tal on kogemus praktilises sotsiaaltöös aastatest 1994-2007, alates 2008. aastast on ta Tartu Ülikooli õppejõud. Lisaks bakalaureuse- ja magistriõppe tasemeõppele on ta läbi viinud mitmeid koolitusi sotsiaalvaldkonna praktikutele, mis on pärvinud osalejatelt positiivset tagasisidet.

Koostööpartner 2: OÜ Toimevõimendi

OÜ Toimevõimendi juht Eiko Tammiste omab viieteist aasta pikkust päästetöö alast kogemust ning tal on sotsiaalteaduste magistrikraad õppekavalt "Kogukondade arendamine ja sotsiaalse heaolu". OÜ Toimevõimendi on tegelenud kogukondadele mõeldud kriisiennetus koolituste läbiviimisega ning koolitusmaterjalide väljatöötamisega.

Pärnumaa Omavalitsuste Liidu turvalisuse nõukoguga eestvedamisel valmis [kogukondade kriisiks valmisoleku hindamise töövihik](#). Töövihik on koostatud just külakogukonna, seltsingu või ka lihtsalt lähestikku elava sõpruskonna jaoks ning keskendub sellele, kuidas seesama kogukond saab koos toimetades ennast ise aidata. Töövihiku valmimisele andsid panuse Pärnumaa Omavalitsuste Liidu turvalisuse nõukogu liikmed, Tartu ülikooli kogukondade arendamise ja sotsiaalse heaolu magistriõppe tudengid ja ÜTI õppejõud ning Saarde ja Häädemeeste valla külaseltsid. Projekti vedas OÜ Toimevõimendi Eiko Tammisti juhtimisel, töövihiku idee tuli Pärnumaa arenduskeskuse rahvatervise ja turvalisuse spetsialistilt Karmen Vesselovilt. Töövihik valmis Siseministeriumi elanikkonna kriisiks valmisoleku maakondliku edendamise rahastusest.

Koostöös Levilaga on valminud [lühifilm](#), kuidas eestlased valmistuvad kriisideks ja mida selleks peaks tegema.

Kontaktisik: Eiko Tammiste (e-post: eiko.tammist@gmail.com, tel. 5258941), OÜ Toimevõimendi juhatuse liige ja koolitaja

Koostööpartner 3: SA Eesti Koostöö Kogu

[SA Eesti Koostöö Kogu](#) on Vabariigi Presidendi poolt 2007. aastal asutatud mittetulunduslik ja sõltumatu mõttekoda, mille peamine missioon on edendada demokraatiat, avatud valitsemist ja kodanikuühiskonda. Eesti Koostöö Kogu on e-demokraatia lipulaeva, portaali Rahvaalgatus.ee, eestvedaja ja arendaja ning Eesti inimarengu aruande väljaandja ja populariseerija.

Eesti inimarengu aruandes 2020 “Linnastunud ühiskonna ruumilised valikud” tõdesid sotsiaalteadlased, et kehv arutelukultuur on infoajastu üks suurimaid probleeme ning aruteluks vajalike kodanikuoskuste parandamine peaks olema riiklik huvi. Dialogioskusi, üksteise kuulamist ja erinevuste mõistmist on ühiskonnas vaja rohkem kui kunagi varem, et teha õiglaselt rohepöret, kaitsta Eesti loodust ja kultuuri, suurendada innovatsiooni ja kodanike usaldust üksteise, omavalitsuse ja riigi vastu, olla inimestena vaimselt tugevamad ning tulla erinevate kogukondadena paremini toime muutuste ja kriisidega. Hea arutelukultuur ja suurem dialoog loob vaimselt tugevamat ühiskonda ja paremat elukeskkonda.

Sellest kannustatuna kutsus Eesti Koostöö Kogu 2022. aastal toimunud raamatukogu aasta suurprojektina ellu pilootprojekti „Kohalike dialoog kohalikus raamatukogus“. Projekti eesmärk oli välja töötada kohalike tähenduslike vestluste korraldamise koolitusprogramm, katsetada mudelit raamatukogutöötajate peal, kes soovivad teha rohkem kaasavat kogukonnatööd, arendada kohalikku elu ja soodustada kohalikku dialoogi. Koolituse töötas välja kaasamiseexpert [Piret Jeedas](#) (Ruumi Loomine OÜ). Koolitusprogramm koosnes 5 täispäevast ja ühest praktilisest sündmuse korraldamisest.

[Pilootprojekti mõjuraporti](#) ühe soovitusena tuuakse välja: **demokraatia huvides on oluline, et ka KOV-de esindajad ja teised kogukonnas olulised organisatsioonid ja asutused õpiksid sisukaid dialooge läbi viima.**

Eesti Koostöö Kogu koostöös Ruumi Loomine OÜ-ga vastutavad pakkumuses kohalike vestlusringide korraldamise koolituste läbiviimise eest, et kiirendada arutelukultuuri paranemist Eestis.

Kontaktisik: Kairi Tilga, SA Eesti Koostöö Kogu juhataja (tel. +3725036620, e-post: kairi@kogu.ee)

2. Taotleja suutlikkus liikmete/võrgustike kaasamisel ja arendustegevuste elluviimisel

Nii **MTÜ Maakondlikud Arenduskeskused** (MAK võrgustik) kui ka **MTÜ Eesti Rahvaülikoolide Liit** (ERL) lähtuvad enda eesmärkide seadmisel ja tegevuste elluviimise **üle-eestilisest lähenemisest**. Mõlemad organisatsioonid osalevad juba ka täna strateegilistes partnerlustes erinevate ministriumitega (Siseministeerium ning Haridus- ja Teadusministeerium) ning initsieerivad projekte ja muid algatusi, et toetada nii enda liikmeid kui ka kaasates erinevaid osapooli, nii alates üksikisikust kuni erinevate koostöövõrgustike ja riigiasutusteni, loomaks eeldusi tugeva kodanikuühiskonna arenguks. Mõlema organisatsiooni **fookuses on panustamine üksikisikute kujunemisse aktiivseteks kodanikeks**, seismaks seeläbi sidusama ühiskonna arengu eest (sh on MAK võrgustiku panus veelgi laiem, olles suunatud ka ettevõtjate ja noorte toetamisele). Toimiv kogukond tugineb aktiivsete kodanike olemasolul, nende initsiatiivil ja toimevõimekusel enda elus vajalike muutuste ellukutsumiseks.

Mõlemal organisatsioonil on kogemus ja oskus koostöös erinevate osapooltega mõista ja mõtestada ning planeerida vajalikke arendustegevusi, lähtudes erinevate kogukondade vajadustest.

1. **MAK võrgustiku tugevus on** laiaulatuslik nõustamis- ja koolitustegevus. Võrgustiku liikmeteks on 15 maakonna arendusorganisatsioonid (MAKid), igas maakonnas on tööl üks vabaiühenduste konsultant, lisaks neile ka venekeelne konsultant Harjumaal ja Ida-Virumaal. Vabakonna konsultandid tegelevad eestvedajate inspireerimise, aktiivsete kogukondade ja võimekate vabaiühenduste arendamisega, korraldades koostöös KOVide ja erinevate organisatsioonidega infopäevi, seminare, koolitusi, õppereise jms. Tulenevalt nende pikast ajaloost, laiapõhjalisest võrgustikust ja teenuste paketest ning headest koostöösuhetest on neil laialdane teadmispagas iga maakonna suundumustest, nii ettevõtjate kui ka vabakonna hetkeolukorrast.
2. **ERLi tugevus on** koolituste ja muude õppimisvõimaluste kavandamises ja elluviimises, sh ka tasuliste koolituste väljatöötamises ja pakkumises. (Rahvaülikoolid on isemajandavad). Seeläbi on organisatsiooni liikmetel hea tunnetus täiskasvanute õpihuvidest ja tänastest ühiskondlikest aktuaalsetest teemadest, aga samas ka õpivajadustest lähtudes valdkonna statistikast ja uuringutest (nt OSKA raportitest). Liitu kuulub 13 rahvaülikooli 13 erinevas maakonnas (va Viljandimaal ja Järvamaal). Rahvaülikoolid pakuvad kohalikele elanikele laiapõhjalisi ja kvaliteetseid koolitusi ning muid õpisündmusi. Läbi oma põhitegevuse luuakse eeldusi inimeste omavaheliste suhete tugevdamiseks ja läbi järjepideva osalemise ka erinevate (õpi)kogukondade tekkeks.

Täiendav panus koostööpartneritelt

Tartu Ülikooli ühiskonnateaduste instituudil on kontaktid kogukonna arendamise ja sotsiaalse heaolu magistriõppe vilistlase eestvedamisel loodud praktikakogukonnaga, kuhu kuuluvad vilistlased, magistrandid, õppejõud jt kogukonna arendamise teemadest huvitatud inimesed (65). Kogukond

suhtleb omavahel aktiivselt Facebooki vahendusel ja korraldab kokkusaamisi, kogemusseminare jmt Kogukonnaliikmed elavad ja tegutsevad erinevates Eesti piirkondades ning on oma professionaalses tegevuses seotud erinevate asutuste, KOVide, kogukondade ja algatustega, mille kaudu on võimalik antud partnerlust ellu viia.

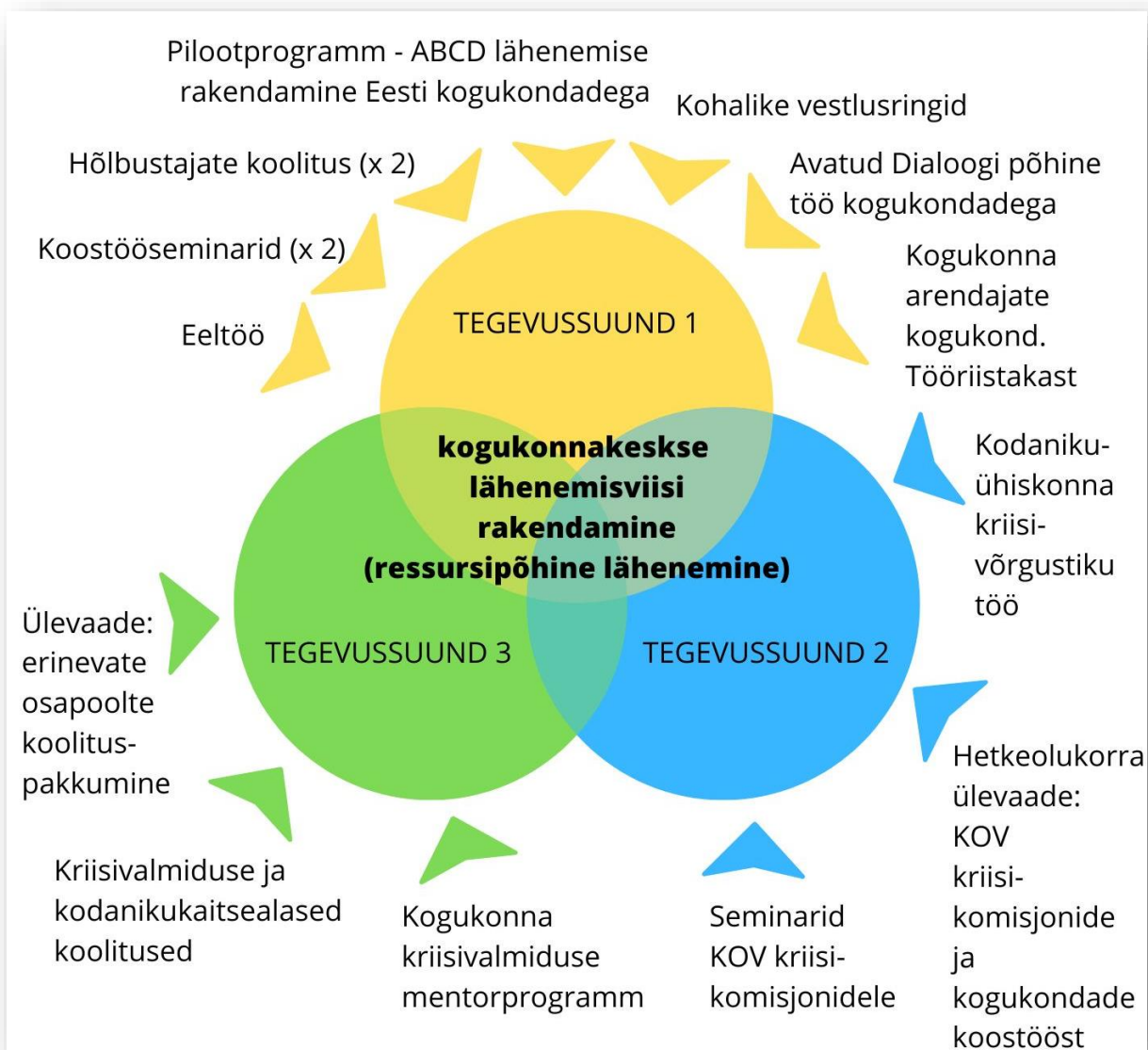
Täiendavalt on koostööpartneril juurdepääs Tartu Ülikooli erinevatele kommunikatsioonikanalitele (uudiskiri, koduleht, Facebooki leht) ja listidele (meililistid, FB grupid).

[Eesti Koostöö Kogu koostöövõrgustik](#) on 2007. aastast sihtasutuse juurde kuuluv Eesti kestva arengu (rahva tervis, haridus, sotsiaalne turvalisus, regionaalne areng, noored) tegutsejatest koosnev valitsusväline võrgustik, kellega koostöös sõnastatakse valdkonnad ja teemad, mille seire ja edendamiseks Eesti Koostöö Kogu tegeleb. Võrgustik ühendab 77 organisatsiooni sh ülikoole, katusorganisatsioone, vabaihendusi jt. Lisaks on Eesti Koostöö Kogul ligi 250 kontaktist koosnev uudiskirjasaajate list, mille kaudu igakuiselt huvilistele asutuse tegemistega seonduvat infot saadetakse.

Pakkujad peavad oluliseks teha ka koostööd, sh jagada infot tänaste Siseministeeriumi strateegiliste partneritega, kes viivad ellu Sidusa Eesti arengukava 2021–2030 ja selle programmi „Kogukondlik Eesti“.

3. Tegevussuundade eesmärgid ja sekkumisloogika

Alljärgnevalt on taotluses kirjeldatud kolme tegevussuuna eesmärgid, meetodika (metoodiline lähenemine) ja sekkumisloogika tegevuste kaupa (sh sihtrühm, ajaperiood, tulemused). Tegevussuunad lähtuvad siseministri 28.11.2022 käskkirjaga nr 1-3/90 kinnitatud „Konkursi läbiviimine strateegilise partneri leidmiseks aastateks 2023-2026“ dokumendist (Lisa 2). (Joonis 2)

Joonis 2. Ülevaade kolmest tegevussuunast ja alategevustest

3.1 Esimene tegevussuund: Kogukonnakeskse lähenemisviisi rakendamine

Tänases Eestis keskendutakse erinevate arengu- ja tegevuskavade väljatöötamisel ja muutuste planeerimisel tihti peale probleemidele ja otsitakse neile lahendusi. Kogukondades on selline lähenemine pigem kurnav ja inimeste motivatsiooni vähendav. Lahendust vajavad ühiskondlikud probleemid on üldjuhul kompleksed ja üksikisiku jaoks võib nende lahendamine tunduda ülejõukäiv.

Aktiivsed kodanikud on tihtipeale tegusad mitmes valdkonnas ja mitmes kogukonnas, nende tähelepanu on sageli killustatud erinevate osapoolte vahel ja panus võib “kaotada” kindla eesmärgi. Aktiivsed tegutsejad väsivad ja põlevad läbi, samas kõrvalejääjates, vähemaktiivsetes ei osata näha ressursi, kellele toetuda ja keda teadlikult kutsuda kaasa tegutsemises osalema.

Ressurssidel põhinev lähenemine keskendub kogukonnas olemasolevate erinevate ressursside avastamisele ja lähtub põhimõttest, et igas inimeses on midagi väärtuslikku, mis aitab kaasa kogukonna ja kogukonnas olevate suhete arendamisele. Fookus on suhete ja kohaliku elu korraldamisel, mis lähtub kogukonnas olevatest ressurssidest ehk tugevustest.

Kogukonnana käsitleme inimeste gruppi, kelle vahel on sotsiaalsed suhted, vastastikune seotus, ühised kokkulepitud eesmärgid ja tegevused. Kogukondi on erinevat liiki, sh on üheks kogukonnaks asukohapõhine ehk geograafiline kogukond. Kogukonna mõtestamisel tuleb tähelepanu pöörata sellele, et ainult ühes asukohas elamine ei tee inimestest kogukonda, vaid kogukonnast saame rääkida siis, kui ühes asukohas elavate inimeste vahel on olemas suhted. Kogukondi ei saa “käsukorras” või “kohustuslikus korras” luua ning ühes paigas, paikkondlikus kogukonnas võib tegutseda mitmeid kogukondi, näiteks huvipõhiseid, saatuse põhiseid, toetuskogukondi, aga ka omakorda väiksemal maa-alal paiknevaid kogukondi. Näiteks ühe KOVi territooriumil võib olla erinevaid külakogukondi, linnaosa põhiseid kogukondi, aga linnapiirkondades omakorda veel ka erinevate naabermajade põhiseid kogukondi.

Oluline roll kriiside lahendamiseks piirkondades, aga ka sotsiaalse sidususe tõstmiseks on nn ankurkogukondadel (vaata täpsemalt)¹, mis oma olemasoleva infrastruktuuri ja igapäevase tegevuse kõrval saavad pakkuda heaolu toetavaid tegevusi piirkonnas elavatele inimestele ja kogukondadele. Hea näide siin on Eesti Koostöö Kogu poolt raamatukogu aasta raames elluviidud projekt “Kohalike dialoog raamatukogus”, mis võimaldas raamatukogudel katsetada ankurkogukonnaks olemist, kutsudes inimesi kaasa rääkima neile olulistel teemadel. Selle selgelt juhitud protsessi käigus loodi inimeste vahel suhted, mis saavad olla aluseks edasiseks kogukondlikuks tegevuseks.

Meie eesmärgiks on suunata kogukondi ja omavalitsusi nägema kohapeal asuvaid ressursse ja just seeläbi oma tegutsemisvõimekust kasvatama.

Esimese tegevussuuna eesmärgid

- Kogukondades, kohalikes omavalitsustes ja maakondlikes arenduskeskustes levib teadlikkus kogukonnakesksest mõtteviisist, mis pikemas perspektiivis suurendab inimeste kaasatust ja osalust oma elu puudutavates otsustes, tõstab säilenõtkust ning aitab toime tulla erinevate kriisidega. See omakorda toetab maatriksis toodud indikaatoreid elanike rahulolu ja osaluse saavutamisel.
- Kohalikel omavalitsustel tekib suurem ja sügavam dialoog nende haldusterritooriumil tegutsevate kogukondade, nende eestvedajatega ning seeläbi ka senisest suurem ühine tegutsemine.

¹ Tilga, Lepik, Linno (2022). Raamatukogu kui kogukonna ankur: kvalitatiivne kirjandusülevaade. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu aastaraamat 2021

3.1.1. Metoodiline lähenemine

Strateegilise partnerluse taotluse läbivaks metoodiliseks lähenemiseks on **ressursside põhine lähenemine kogukonna arendamisel** (edaspidi ka ABCD lähenemine, ingl k *Asset Based Community Development*). Esimese tegevussuuna eesmärkide saavutamiseks kasutame veel ka kindla metoodikaga dialoogivorme “Kohalik vestlusring” ja Avatud Dialoog. Täiendavalt toimuvad tegevussuuna raames koostööseminarid, veebinarid ja koolitused ning aidatakse kaasa kogukonnaarendajate kui praktikute kogukonna loomisele. Erinevate tegevuste tulemused kajastuvad loodavas ja strateegilise partnerluse raames täiendatavas tööriistakastist, mis jääb kasutamiseks alles ka partnerluse lõppedes.

3.1.1.1 ABCD lähenemine

Ressursipõhine lähenemine kogukondadele ja kohaliku elu korraldamisele on teaduspõhine kogukondade arendamise mõtteviis, mis viimastel aastatel on saanud palju tähelepanu ja katsetamist (rakendamist) üle maailma. ABCD lähenemisviisi kasutamise praktikad näitavad, et inimeste ühendamine ja elanike vaheliste suhete loomine suurendab sidusust ja vastastikust toetust. Inimeste sidumine ühiste huvide ning oskuste põhiselt ja ressursside (nii materiaalsete ressursside kui ka oskuste ja teadmiste) vahetamise võimaldamine aitab kogukondadel tuvastada nende jaoks kõige relevantsemad küsimused ja teemad, mis vajavad lahendamist. ABCD mõtteviisi juurutamine aitab näha kogukondi (kohalikke inimesi) kui rikkaliku külluse allikat.

ABCD on oma olemuselt kohapõhine, põhinedes kogukonnale ja selle geograafiale, ressurssidele, tugevatele külgedele ja talentidele. ABCD lähenemisviisi esimene etapp on kohalike inimeste, aga ka organisatsioonide, looduse, infrastruktuuri, traditsioonide, lugude jm ressursside tundmaõppimine. Ressursside avastamise järel uuritakse avastatud lähemalt, eesmärgiga arendada välja uued võimalused, mis panustavad kogukonna heaolusse. Viimases etapis seostatakse ja ühendatakse inimeste anded, oskused, teadmised jm ressursid kogukonna teiste ressurssidega, et luua nähtav ja elujõuline kogukond². ABCD lähenemisviisi üks osa on tegevuste hindamine, sest toimunu analüüsimise käigus on võimalik avastada toimivaid struktuure ja mehhanisme, sh on oluline kasvatada kogukonna inimeste endi uurimis- ja sisulisi teadmisi kogukonna arendamisest.

Kokkuvõtvalt tegeletakse ABCD lähenemise raames

- kogukonnas asuvate ressursside (inimesed, grupid, organisatsioonid, loodus ja infrastruktuur, lood ja traditsioonid) avastamise,
- visioonide loomise,
- kogukonnast tulevate teemadega ja neile sobivate tegutsemisviiside kavandamisega ning hindamisega.

ABCD lähenemise rakendamise tulemusena

- kasvab kogukonna toimevõime ise hakkama saamisel ja koostöö tegemisel erinevate osapooltega (teised kogukonnad, KOV, maakondlikud arenduskeskused jt);

² Russell, C, McKnight, J. (2022). The Connected Community. Discovering the Health, Wealth, and Power of Neighborhoods. Berrerr-Koehler Publishers

- kasvanud toimevõime alla liigitub ka arusaam, et kogukondi ei juhita ühe inimese poolt vaid kogukonnad tegutsevad meeskonnana – inimesed jagavad omavahel vastutust, olles avatud ja pidevas muutumises, valmis võtma mingites tegevustes liidri rolli. See omakorda aitab lahendada kogukonna ühele eestvedajale pandud koormust ja seetõttu nende läbipõlemist ja tagab kogukondade kestlikkuse;
- kogukonnas on olemas suhted inimeste vahel ja need suhted on tugevnenud;
- kogukonnal on suurenenud motivatsioon ja suutlikkus osaleda ja olla kaasatud KOVi erinevates protsessides;
- on olemas kokkulepped kogukonna määratlusest ja esindajatest ning koostööst omavalitsusega.

ABCD lähenemist kasutame “Pilotprogrammi – ABCD lähenemise rakendamine Eesti kogukondadega” läbiviimisel (loe: sekkumisloogika, lk 19) ja KOV kriisikomisjonide regioonipõhistel koolitustel (loe: sekkumisloogika, 25). Samuti tutvustame seda lähemist koostööseminaridel (loe: sekkumisloogika, lk 18).

3.1.1.2 Dialoogi vorm “Kohalike vestlusringid“

Viimastel aastatel on Eestis palju tähelepanu suunatud avatud valitsemise edendamisele. Avatud valitsemine tähendab võimu teostamist ausalt, läbipaistvalt ja **dialoogis kodanikega**, silmas pidades ka tehnoloogiate arengust tulenevaid võimalusi³.

Kohaliku omavalitsuse ülesanne on seaduse piires ja kohalike elanike huvides korraldada ja juhtida seda osa ühiskonnaelust, mis kuulub nende vastutusalasse. Seega on kohalike omavalitsuste rollist lähtuvalt väga oluline, et KOVide töötajad mõistaksid, millised kogukonnad KOVis tegutsevad ja milliste huvide eest nad seisavad või seista võiksid.

[Eesti inimarengu aruandes 2020 “Linnastunud ühiskonna ruumilised valikud”](#) tõdesid sotsiaalteadlased, et kehv arutelukultuur on infoajastu üks suurimaid probleeme ning aruteluks vajalike kodanikuoskuste parandamine peaks olema riiklik huvi. Dialoogioskusi, üksteise kuulamist ja erinevuste mõistmist on ühiskonnas vaja rohkem kui kunagi varem, et teha õiglaselt rohepööret, kaitsta Eesti loodust ja kultuuri, suurendada innovatsiooni ja kodanike usaldust üksteise, omavalitsuse ja riigi vastu, olla inimestena vaimselt tugevamad ning tulla erinevate kogukondadena paremini toime muutuste ja kriisidega. Hea arutelukultuur ja suurem dialoog loob vaimselt tugevamat ühiskonda ja paremat elukeskkonda.

Kuna taoliste vestlusringide vedamise ja korraldamise oskusi on vaja õppida, plaanime kogukonnakeskse lähenemisviisi rakendamiseks kasutada Eesti Koostöö Kogu poolt ellukutsutud ja raamatukogude aastal läbi katsetatud koolitusprogrammi. Eesmärk on kasvatada just kohalike omavalitsuste töötajate võimekust taolisi vestlusringe luua ja sellisel viisil sidusust, koostööd ja säilenõtkust kogukondades suurendada. Põhjalikumalt saab sellest metoodikast lugeda [„Kohalike dialoog kohalikus raamatukogus“ mõjuraportist](#).

Koolitus annab osalejale sügava arusaama kaasamisest ja dialoogi olemusest, mis loob eelduse ka koosloomeks, innovatsiooniks ja koostööks. Koolitusprogramm lõpeb “Kogukonna vestluste kuu”

³ <https://ega.ee/et/avatud-valitsemine-omavalitsustes/>

läbiviimisega (loe rohkem: sekkumisloogika, lk 20). Teisisõnu koolitame KOV töötajaid ja volikogude liikmeid dialoogi looma ja juhtima ning kohalikke vestusringe korraldama. Kohalike vestlusringide lähenemine baseerub dialoogi kui teadliku sügava vestluse põhiprintsiipidel:

- võimaldab struktureeritud vormis vestluse eestvedaja toel uurida üles kerkinud kohalikke olulisi küsimusi,
- loob võimaluse tuua neutraalses ruumis kokku erinevad vaatenurgad, üksteist kuulata ja märgata,
- aitab grupitarkusel kerkida ja on koostöö ning sünergia aluseks.

3.1.1.3 Avatud Dialoog

Teaduspõhisuse suurendamiseks ja sotsiaalse innovatsiooni loomiseks katsetame Avatud Dialoogi mis on Soomest alguse saanud ja üle maailma aina enam rakendatav põhimõtete kogum ja meetod. Avatud Dialoogi lähenemine hõlmab põhimõttelist muutus asjadest rääkimise viisis, nende konteksti asetamise viisis ja neisse suhtumises just keerulistes olukordades ja kriisides tegutsemiseks, eesmärgiga jõuda taas konstruktiivse ja koostöise olemis- ja suhtlemisviisini. 2021. ja 2022. aastal toimusid Eestis Tartu Ülikooli ühiskonnateaduste instituudi eestvedamisel esimest korda nii Avatud Dialoogi treening kui ka uurimisprojekt, keskendudes sotsiaalse rehabilitatsiooni valdkonnale. Avatud Dialoogi on erinevates riikides rakendatud nii sotsiaal-, haridus- kui ka tervishoiuvaldkonnas ning see on kogukonna positiivse vaimse tervise arendamise aluseks paljudes riikides.⁴

Kogukondade tegevuses sõltub palju inimeste vahelistest suhetest ja koostöö toimivusest. Mure olukorrad ja kriisid on olukorrad, kus inimeste psühholoogilised ressursid üldjuhul blokeeruvad (st inimestel kaob kontakt oma psühholoogiliste ressurssidega) ja kus inimesed võivad kapselduda, teistest eemale tõmbuda, koguni teisi süüdistada või teistega vastanduda. Tegelikult on kriisid ja keerulised olukorrad just need, kus on vaja suhelda teiste inimestega ja kus on vaja jõuda uue teadmiseni, mida igaüks saab teha olukorrast välja liikumiseks. Leiame, et Avatud Dialoogi põhised tegevused ja kohtumiste läbiviimine on üheks võimaluseks aidata keerulistes olukordades ja kriisides olevatel kogukondadel liikuda muutuste suunas ning jõuda uute, kogukonnainimeste endi poolt väljakujundatud ja reaalse võimalustega hästi kooskõlas olevate toimivate lahendusteni.

Avatud Dialoog on põhimõtete kogum ja meetod, mis on välja kujundatud võrgustikes kriisiolukordadega toimetamiseks. Avatud Dialoogi võrgustikukohtumisi viivad läbi reflekteerivad tiimid, mis koosnevad kahest või rohkemast väljaõppega spetsialistist. Reflekteeriva tiimi liikmete arv sõltub võrgustiku suurusest ja kriisi tõsidusest. Kohtumistel kujundab reflekteeriv tiim suhtlusruumi, kus võimaldatakse luua polüfoonia, st tuua välja kõik erinevad, sh vastandlikud, vaated-mõtted-seisukohad mureolukorra kohta ja kus responsiivse kuulamise kaudu ning reflekteeriva tiimi spetsiifiliste tegevuste kaudu liigutakse dialoogi poole. Eesmärk on jõuda dialoogini, kus inimeste-vahelisel-alal tekib uus teadmine (uued teadmised), kuidas konkreetsest kriisiolukorrast saab edasi liikuda nii, et igaüks võtab ise jõukohase vastutuse ja saab hakata rakendama kõiki vajalikke ressursse (sõltuvalt sellest, mida olukord nõuab).

⁴ <https://tai.ee/et/sotsiaaltoe/ilmus-e-raamat-avatud-dialoog>

Avatud Dialoogi põhimõtetest ja võrgustikukohtumiste korralduse struktuuri kohta saab lugeda Avatud Dialoogi e-raamatust.⁵

3.1.2. Sekkumisloogika

Esimese tegevussuuna eesmärkide saavutamine koosneb seitsmest tegevusest. Tegevused on osaliselt omavahel seotud, olles üksteisele eelduseks või esinedes läbiva tegevusena.

I Eeltöö

Taotlejate meeskond koos koostööpartneritega loovad esimesed eestikeelsed **juhendmaterjalid** ja valmistavad ette nii **koostööseminari formaadi** kui ka **hõlbustajate koolituse**, liikumaks edasi ABCD lähenemise rakendamise rakendamise kogukondades.

Planeeritud ajavahemik: 2023 I ja II poolaasta

Tulemused:

- Valminud on ressursipõhise lähenemise üldtutvustav juhendmaterjal kõigile huvilistele. See saab olema interaktiivselt kättesaadav tööriistakastis.
- Koostööseminaride ja hõlbustajate koolitustega seotud eeltöö on tehtud.

II Kogukondade ressursipõhise arendamisega seotud mõtteruumi loomine. Praktikute kogukonnale hoo andmine

Viime läbi **kaks** sissejuhatavat ja strateegilise partnerluse raames korraldatavaid tegevusi tutvustavat **koostööseminari**. Koostööseminaride eesmärk on ressursipõhise mõtteviisi tutvustamine ning ühise mõtteruumi loomine kogukondade arendamise vajalikkusest ja võimalustest.

Seminaril käsitletakse järgmisi teemasid:

- kogukonna mõtestamine, kogukonna võimalused kriisides inimeste heaolu toetamisel;
- ressursipõhine lähenemine (ABCD) kogukondade arendamise toetamisel;
- kogukonna määratlemine ja kogukonna esindajate valimise võimalikud viisid;
- MAK tugi kogukondade toetamisel.

Koostööseminarile järgneb hõlbustajate koolitamine (loe rohkem: tegevus III) ja seejärel kogukondadele suunatud pilootprogramm (loe rohkem: tegevus IV). Järgneb esimese pilootprogrammi analüüs ning seejärel on kavandatud sama tegevuste tsükkel (koostööseminar - hõlbustajate koolitus - pilootprogramm).

Planeeritud ajavahemik: 2023 II poolaasta ja 2024 II poolaasta

⁵ <https://www.tyk.ee/sotsioloogia/00000013432> peatükkidest 1.-3

Sihtrühm: Koostööseminarile kaasame MAKide ja KOVide esindajaid, kogukondade arendamisega tegelejaid, seotud koostööpartnerite ja rahastaja esindajaid. Ühel koostööseminaril kuni 100 osalejat, kahel seminaril kokku kuni 200 osalejat.

Tulemused:

- kogukonna mõiste ja kogukonna määratlemise ühtlustunud arusaamine erinevate osapoolte vahel;
- suurenenud teadlikkus ressursside põhisest lähenemisest (ABCD lähenemisest) kogukondade arengu toetamisel;
- ülevaade strateegilise partnerluse raames toimuvatest tegevustest ning kogukondade, MAKide ja KOVide osalemise võimalustest.

III Hõlbustajate koolitamine

Selleks, et kogukondi ABCD lähenemise rakendamisel toetada, oleme neile kavandanud kaks hõlbustajat, kes töötavad koos kogukonnaga (loe rohkem: tegevus IV). Hõlbustajad on võrdsed partnerid kogukonnale ja toetavad kogukonnaliikmeid ressursside avastamisel ja teemadega, mis kogukonda kõnetavad. Kokku viime läbi kaks hõlbustajate koolitust, mõlemas kuni 15 osalejat. Koolitus kombineeritakse kontaktkohtumisest ja veebipõhisest õppest. Hõlbustajate koolituse hulka kuulub ka hõlbustajatele regulaarsete temaatiliste arutelude korraldamine, mis aitab neil kogukondadega toimetada. Lisaks luuakse hõlbustajate sotsiaalmeedia grupp, mille kaudu saab üksteist toetada ja infot jagada.

Planeeritud ajavahemik: 2023 II poolaasta ja 2024 II poolaasta

Sihtrühm: TÜ magistriõppekava “Kogukondade arendamine ja sotsiaalne heaolu” vilistlased ja magistrandid; MAK võrgustiku MTÜde konsultandid. Kokku koolitame 30 hõlbustajat.

Tulemused:

- kogukondadele on tagatud partnerid ABCD lähenemise rakendamisel;
- MAKi konsultandid on saanud põhjalikumad teadmised ja praktika ABCD lähenemisviisi rakendamisest, mis aitab neil ka edaspidi teisi kogukondi toetada;
- ülikooli tudengid ja vilistlased saavad väljundi oma õpitud kogukondade toetamisel enam kasutada;
- tekib praktikakogukond, mis jääb tegutsema ka partnerluse lõppemise järel, sest hõlbustajate vahel on koolituste ja kogukondadega toimetamise arutelude tulemusena tekkinud omavaheline suhtlemine ja toetamine

IV Pilootprogrammi – ABCD lähenemise rakendamine Eesti kogukondadega

Leiame projekti meeskonna ja partneritega igast maakonnast ühe kogukonna, kellega koos teeme läbi kogukonna arendamise protsessi, kasutades selleks ABCD lähenemisviisi. Kokku saab programmis osaleda 15 kogukonda, eelduslikult igast maakonnast üks. Tegevus on suunatud eelkõige kogukondadele, kes täna on aktiivsest toimetamisest kõrvale jäänud.

Pilootprogramm on osalevale kogukonnale aastane protsess, kus lähtutakse kogukonna enda iseärasustest ja võimestatakse kogukonna liikmeid neile olulisi eesmärke (visioone) määratlema. Kogukondadele oleme selles protsessis appi planeerinud väljastpoolt kogukonda tulevad kogukonna arendajad ehk hõlbustajad (vt. ka punkt III hõlbustajate koolitamine). Ühe kogukonnaga tegeleb kaks hõlbustajat, kes toetavad kogukonna liikmeid lähtuvalt ABCD lähenemisest nende ressursside (inimesed, grupid, organisatsioonid, loodus ja infrastruktuur, lood ja traditsioonid) avastamise, visioonide loomise, kogukonna vajadustega seotud teemade ja neile sobivate tegutsemisviiside kavandamise ning hindamisega.

Lähtume põhimõttest, et kogukond ise on algataja, kaardistaja, teemade tõstataja, lahenduste leidja ja elluviija. **Hõlbustaja ülesanne on aidata näha erinevaid vaatenurki, mis kogukonnaliikmetel on, tutvustada meetodeid, mis aitavad kogukonnas suhteid luua ja tugevdada ning toetada teadmiste ja näidetega, kuidas teised kogukonnad on sama/sarnast teemat lahendanud jne.** Näiteks, kui kogukond toob välja, et neil on palju üksikuid eakaid inimesed ja just see teema vajab lahendust, siis hõlbustaja aitab leida infot ja mudeleid, kuidas kogukonnas eakaid parimal viisil saaks toetada. Või kogukond toob välja vajaduse kohapealse ettevõtluse ja töökohtade loomise, otsitakse koos hõlbustajaga lahendusi, kuidas kohalikul ressursil põhinevalt on sellist teemat lahendatud.

Protsessi tulemusena kasvab kogukonna toimevõime ise hakkama saamisel, kriisidega toimetulemisel ja koostöö tegemisel erinevate osapooltega (teised kogukonnad, KOV, maakondlikud arenduskeskused jt). Kogukonnas on tugevnenud suhted, kogukonnal on suurenenud motivatsioon ja suutlikkus osaleda ja olla kaasatud KOVi erinevates protsessides, olemas on kokkulepped kogukonna määratlusest ja esindajatest ning koostööst omavalitsusega.

Testimine on aastane protsess, mis lõppeb testimise protsessi analüüsiga. Mõlemast kogemusest valmivad nii juhendmaterjalid kui kogemust tutvustavad artiklid, mis koondatakse tööriistakasti.

Planeeritud ajavahemik: pilootprogramm I: 2024 I poolaasta kuni 2025 I poolaasta; analüüs: 2025 aasta ja 2026 II poolaasta; pilootprogramm II: 2025 II poolaasta kuni 2026 II poolaasta

Sihtrühm: Eesti kogukonnad, eelduslikult üks kogukond igast maakonnast. Kokku saab ABCD lähenemisviisil põhinevas pilootprogrammis osaleda 15 kogukonda, esimeses grupis 7 kogukonda ja teises 8.

Tulemused:

- Kogukondade toimevõime kasv ja inimeste suurem kaasatus.
- On kogemus ja analüüs ressursipõhisest kogukondade arendamisest ja sellega seotud materjal on kättesaadav kõigile läbi tööriistakasti.
- Suurenenud on teaduspõhisele meetodi kogumikule toetuvate kogukonna arendajate võrgustik, sh saavad seda teadmist ja oskust kasutada vastava eriala lõpetanud inimesed ja täna MAK konsultantidena tegutsevad inimesed.

V Kohalike vestlusringid

Partnerluse jooksul koolitame kokku 24 (2 x 12-liikmeline grupp aasta kohta) kohalike vestlusringide korraldamise oskustega inimest. Koolitusprogramm koosneb viiest koolituspäevast ning ühiselt

ettevalmistatud sündmusest “Kogukonna vestluste kuu”, mille raames kõik koolitusel osalejad viivad oma valitud teemal ja piirkonnas läbi esimese dialoogilise vestlusringi.

Koolitusprogramm on oma olemuselt interaktiivne, kus igakordne teema avamine vaheldub õpipaaride poolt läbi viidud dialoogi praktikumiga. Niimoodi saab iga õpipaar vahetut tagasisidet teistelt osalejatelt ja koolitajalt. Koolituspäevade õpiteemad:

- Dialoog ja selle erinevad tähendused. Dialoogi ettevalmistus.
- Mõjusa kaasamise eeldused.
- Kuulamise tasandid, kutsumine ja kutse.
- Dialoogi mitmekesistamine.
- Dialoogi erinevad võimalused, sh erinevad grupi suurused.
- Toimetulek erinevate osalejatega / väljakutsetega.
- Dialoogi meetodite kohandamine.
- Praktiseerimise kogemuse analüüs ja õppetunnid tulevikuks. Kokkuvõte programmist.

Kogume ka väljatöötatud tagasisidevormiga tagasisidet kohalikes vestlusringides osalenud inimestelt ja analüüsime koolituse mõju.

Planeeritud ajavahemik: 2023 II poolaasta ja 2025 II poolaasta kuni 2026 I poolaasta

Sihtrühm: KOVide töötajad ja volikogude liikmed. Kokku kuni 24 inimest.

Tulemused:

- Läbi on viidud 24 dialoogil põhinevat kogukonnaveestlust, tänu millele on omavalitsuste ja kogukondade vahel suurenenud teadlikkus kogukondade muredest ja rõõmudest ning kasvanud koostöö tahe.
- Suurenenud on KOV töötajate ja volikogu liikmete teadmised ja oskused pidada sisukaid vestlusi (dialooge) kogukondadega.

VI Avatud Dialoogi põhine töö kogukondadega

Planeerime teha tööd kuni kolme kogukonnaga Avatud Dialoogi võrgustikukohtumisi läbi viies. Testitavate kogukondadeni jõuame Siseministeeriumiga ja MAK võrgustikuga konsulteerides. Või ka pilootprogrammi – ABCD lähenemise rakendamine Eesti kogukondadega – testimise läbi, mille käigus tulevad välja kogukonnad, kes vajavad süsteemset tööd keeruliste olukordadega toimetulemisel või kriisist väljumisel ja edasi liikumisel. Valik nende kogukondade tegelemiseks lähtub hetkel ühiskonnas aktuaalsetest olukordadest, kus kogukond on sattunud keerulisse olukorda näiteks riigi või eraettevõtete otsuste tõttu.

Kohtumisi viivad läbi rahvusvahelistele nõuetele vastava Avatud Dialoogi treeningu läbinud spetsialistid (nimetame neid reflekteerivaks tiimiks). Avatud Dialoogi reflekteeriva tiimi põhikoosseisu kuuluvad Dagmar Narusson (PhD, Tartu Ülikool), Marju Kask ja Mariliis Tähepõld, kel on vastav treening läbitud. Igal kohtumisel osaleb vähemalt 2 reflekteeriva tiimi liiget.

Kohtumised toimuvad kogukonnaga kokkulepitud sagedusega. Ühe kogukonna puhul oleme arvestanud miinimum kohtumiste arvuks 8 ja maksimaalne maht 12 kohtumist. Üldjuhul toimuvad

Avatud Dialoogi kohtumised koostöö algusperioodil sagedamini ja seejärel harvem. Kohtumistel taotletakse dialoogi kujunemist. Kohtumisi tehakse selline arv kordi, kus osapooled jõuavad uue teadmiseni ja areneb välja agentsus ehk toimevõime ning teadmine, mida antud kogukonnas on kõige mõistlikum-realistlikum edasi teha.

Protsess lõpeb analüüsi ja kokkuvõttega, millise protsessi kogukonnad keerulise kriisiolukorraga toimetulemiseks läbi tegid ja soovitustega, kuidas Eestis kogukondades seda laiemalt kasutada saab.

Planeeritud ajavahemik: perioodil 2024 - 2026 I poolaasta

Sihtrühm: kuni 3 kogukonda, kes teevad läbi keerulist olukorda või on sattunud kriisi ja vajavad väljastpoolt abi, et avastada uusi võimalusi, mille toel edasi liikuda

Tulemused:

- Kuni kolm kogukonda on jõudnud teadmiseni, kuidas kogukonnana kriisist väljuda ja edasi liikuda.
- Algatame ministeeriumi ja kodanikuühiskonna kriisivõrgustiku tasandil arutelu Avatud Dialoogi meetodi asjakohasusest ja võimalustest seda edaspidi vajaduspõhiselt kogukondadele pakkuda.

VII Tööriistakast kogukondadele ja kogukonna arendajatele. Kogukonna arendajate kui praktikute kogukonna loomine.

Selle tegevusega viime kokku Tartu Ülikooli kogukonna arendamise ja heaolu magistrandid, MAKide MTÜde konsultandid, kogukondade liikmed ja teised kogukonna arendamisega tegelejad, tagamaks oskusteave olemasolu ja levimise nüüdisaegsetest teaduspõhistest meetoditest ja lähenemistest kogukondade arengu toetamisel. Ühtlasi aitab selline koostöö teoorial ja praktilial paremini kokku saada.

Ühendame huvilised läbi võrgustiku, korraldame veebiseminare ja aeg ajalt ka füüsilisi kokkusaamisi kogukonna arendamise teemadel. Esinejad on nii ülikooli tudengid, õppejõud kui ka kogukonna arendamise praktikud. Seminarid toimuvad kord kvartalis. Seminarid on avatud kõigile kogukonna arendamisest huvitatutele.

Tööriistakast

Võrgustik osaleb ka ühtse **kogukondadele ja kogukonna arendajate suunatud tööriistakasti** loomisel, kuhu loome ja kogume sisendit läbi kõikide strateegilise partnerluse raames elluviidavate tegevuste kui ka ülikooli tudengite poolt käsitlevate kogukonna arendamisega seotud teadustööde/artiklite.

Tööriistakasti asukoha lepime koostööpartneritega kokku projekti käivitudes. See võiks olla koht, kus kogukondadega tegelejad on harjunud teavet otsima, üheks võimaluseks näiteks veebileht MTÜ abi (www.mtyabi.ee), mille haldamisega tegeleb KÜSK ja kuhu annavad sisendit kõik MAK vabakonna konsultandid. Taotluse ettevalmistavas etapis konsulteerisime MAKide võrgustiku ja KÜSKiga võimalusest tuua kogukonna teemaline teave mtyabi.ee lehele, kuna paljud kohalikud arendajad on

juba harjunud sealt infot leidma. Lõpliku otsuse selles osas soovime teha peale rahastamisotsust meeskonnaga ning arvestada sealjuures ka rahastaja ettepanekuid.

Planeerime ka võrgustiku nii regulaarseid veebipõhiseid kui ka füüsilisi kohtumisi, et luua ja tugevdada omavahelisi suhteid ja jõuda seeläbi toimiva kogukonna arendajate kui praktikute kogukonnani Eestis.

Tööriistakasti lisame jooksvalt partnerluse tegevuse käigus materjale, need on täpsemalt kirjas erinevate tegevuste juures.

Planeeritud ajavahemik: läbiv tegevus projektis

Sihtrühm: kohalike kogukondade eestvedajad, kogukonna arendajad ja nõustajad omavalitsustes ja arenduskeskustes, TÜ kogukonna arendamise ja sotsiaalse heaolu õppekava vilistlased ja magistrandid, kogukonna arendamisest huvitatud inimesed ja organisatsioonid

Tulemused:

- Loodud on Eesti kogukonna arendajate kui praktikute kogukond, mis võimaldab omavaheliste suhete arendamist, uute koostööpartnerite leidmist ning toetab iga osaleja individuaalset arengut kogukondade võimestamise teemal.
- Tööriistakasti loomisega on kaasaegsed kogukonna arendamise materjalid ja praktika näited koondatud ja tehtud kättesaadavaks kõikidele huvilistele.

3.2 Teine tegevussuund: Kodanikuühiskonna kriisivõrgustiku töö korraldamine

Pakkujad saavad panustada nii kodanikuühiskonna kriisivõrgustiku töö korraldamisse kui osalemisse, aga detailsemad ülesanded tuleb Siseministeeriumi ja võrgustiku liikmetega koos kokku leppida. Pakkumise koostamisel vaatasime üle praegu toimiva kriisivõrgustiku eesmärgid ja töökorralduse, mille tulemusena näeme, et kõige nõrgem lüli struktuuris on omavalitsuse ja kogukonna vaheline koostöö.

Selleks, et omavalitsuste tasandil saaks kriiside lahendamisel rakendada kogukondlikku lähenemist, peavad omavalitsuste juhid ning omavalitsuste kriisikomisjonide lähtuma põhimõttest, et kogukonnad on ressurss, et kogukonnad otsustavad ise oma vajaduste ja tegutsemise üle ning nendega suheldakse võrdväärselt. Sellele aitab kaasa kogukonnakeskse mõtteviisi tutvustamine ja kasutusele võtmine esimese tegevussuuna punktides II ja IV toodud koostööseminaridel ning ABCD lähenemise pilootprogrammis. Teiselt poolt näeme, et ka kogukonna tasandil on täna teadlikkus ise hakkama saamisest ja võimalustest koostööks omavalitsustega väga erinev. Selles osas saame toetada kogukondi nii läbi meedias projekti tulemuste tutvustamise, tegevussuuna 3 all läbi viidavate koolitustega kui ka projekti jooksul valmiva tööriistakasti kaudu.

Meie eesmärgiks

- kodanikuühiskonna kriisivõrgustik on teadlik ja kasutab kogukondadega koostöö tegemisel alt-ülesse arendamise mõtteviisi, ehk teisisõnu, jõustab kogukondi ise hakkama saamisele, alustades sellega, et toetab kogukondade tegevusi ise kriisiolukorras teatud aja välise abita hakkama saamise plaanide tegemisel;

- kogukondade roll kriisides toimetulemisel on kirjeldatud ja seeläbi on ka kogukondade teadlikkus ja valmisolek kriiside hakkama saamisel tõusnud;
- omavalitsused oskavad näha ja hinnata kogukondi kui ressursi, kellega koos kriise lahendatakse, rohkem kogukondade esindajaid on kaasatud omavalitsuste kriisinõukogudesse.

3.2.1 Metoodika

Meie lähtekohaks on ka siin juba esimeses tegevussuunas kirjeldatud **ressursside põhine lähenemine**. Näeme, et kriiside lahendamisel on kogukonnad koos oma inimestega ressurss, mis aitavad ühelt poolt igat abivajajat märgata ja toetada ning teisalt toetavad omavalitsusi laiemalt erinevate kriisidega toime tulemisel. Kasutame eesmärkide saavutamiseks nii võrgustikutöö põhimõtteid, hetkeolukorra kaardistamist kui ka viime läbi seminare ja koolitusi.

3.2.2 Sekkumisloogika

I Regulaarne osalemine kodanikuühiskonna võrgustikutöös, sealhulgas peame oluliseks aastas paaril korral võrgustiku kokkusaamist ka füüsiliselt, luues nii võrgustiku liikmetele võimalused omavaheliseks paremaks tundma õppimiseks, suhete loomiseks, sisulisteks aruteludeks kriisvaldkonnas aktuaalsetel teemadel. Kodanikuühiskonna võrgustikutöö olulisteks märksõnadeks peavad olema kindlasti avatus ja paindlikkus, ehk siis valmisolek erinevate kriiside puhul kiiresti kaasata just neid partnereid, keda tekkivates kriisiolukordades just hetkel vaja on. Füüsilistel kokkusaamistel saame tutvustada kogukondade arendamisega seotud teemasid ning mõtestada ja kirjeldada kogukondade ja üksikisiku rolli kriisides. Selleks annavad sisendi järgmisena kirjeldatud tegevused (II ja III).

Planeeritud ajavahemik: läbivalt projektis

Sihtrühm: kodanikuühiskonna võrgustiku liikmed

Tulemused

- Kodanikuühiskonna kriisivõrgustikutöö toimib, see on nähtav, paindlik ja avatud uutele liitujatele.
- Kogukondade roll ja üksikisiku roll kriisidega toimetulemisel on ühiste arutelude tulemusel kirjeldatud.

II Koostada hetkeolukorra ülevaade omavalitsuste kriisikomisjonide koostööst kogukondadega ning läbi positiivsete näidete levitamise ärgitada just neid piirkondi, kus täna omavalitsuste ja kogukondade vahel koostöö puudub oma praktikaid muutma. Ülevaate loome koostöös projekti partneritega, eelkõige MAK võrgustiku ja OÜga Toimevõimendi. Esmalt uurime, kas ja millised teemakohased kaardistused on juba olemas. Põhjalikumalt uurime, kas ja kuidas on iga omavalitsuse kriisikomisjoni töö juures kaasatud kogukondade esindajad, kirjeldame positiivsed koostöö

näited/praktikad, fikseerime kitsaskohad ja omavalitsused, kus puudub koostöö kogukondadega. Just eelkõige neile soovime suunata järgnevas tegevuses (III) toodud koolitused.

Planeeritud ajavahemik: 2023 I ja II poolaasta

Sihtrühm: kohalike omavalitsuste kriisikomisjonide liikmed, kogukondade liikmed

Tulemused:

- Kirjalik ülevaade kohalike omavalitsuste ja kogukondade omavahelisest koostööst kriisikomisjonides.
- Kirjeldatud on toimivad koostöö näited/praktikad, mida saavad võtta eeskujuks need KOV kriisikomisjonid, kus koostööd veel ei ole. Kirjeldatud koostöö näited/praktikad on jagatud tööriistakastis.

III Seminarid ressursipõhise arendamise ja kogukondliku lähenemisviisi tutvustamiseks KOV kriisinõukogu esindajatele

Neil koolitustel jagame kaardistatud näiteid/praktikaid, nii positiivseid kui ka negatiivseid. Eelkõige on kahepäevaste seminaride kaudu soov üheskoos mõelda ja õppida näidetest, toetamaks kogukondade kriisivalmidust ja ise hakkama saamist. Kahepäevased koolitused viime läbi neljas Eesti regioonis (lähtume regionaalsete kriisikomisjonide piirkondadest). Koolituskavad paneme kokku sooviga kaasata regionaalseid kriisikomisjone, Päästeliitu, Päästeametit, Abipolitseid, Naabrivalve, Punast Risti jt. Koolitajatena kaasame nii inimesi eelpool nimetatud organisatsioonidest kui ka meie oma eksperte kriisi teemadel. Näiteks Eiko Tammistel ja Helen Karil on olemas nii kogukonna kui kriiside valmisoleku kavandamise kogemus; Anu Viltrop, kellel on pikaajaline vabatahtlike kaasamise, pagulaskriisiga toimetuleku kogemus. Seminaridel käsitletakse ka ressursipõhist lähenemist kogukondades.

Planeeritud ajavahemik: 2023 II poolaasta ja 2024 II poolaasta, 2025 I poolaasta ja 2026 I poolaasta

Sihtrühm: kohalike omavalitsuse kriisikomisjoni liikmed (kuni 60 inimest)

Tulemused:

- KOV kriisikomisjonide liikmetel on tõusnud teadlikkus kogukondade kaasamise võimalustest ja rohkem kogukondi on kaasatud kohalike omavalitsuste kriisi komisjonidesse.
- Kokku on läbi koolituste saanud teadmised kuni 60 kriisikomisjonide tööga seotud inimest.
- On loodud eeldusi kohalike omavalitsuste ja kogukondade vahelise koostöö suurendamiseks nii kriisivalmiduseks kui ka kriisiolukordades.

3.3 Kolmas tegevussuund – elanikkonnakaitse kriisivalmiduse ja kodanikukaitse alased koolitused

Sõnast kriis on saanud viimastel aastatel avalikku arutelu läbiv märksõna ja mitmel juhul ka tegelikkus (koroonakriis, noorte vaimse tervise kriis, energiakriis jne). Ka täna toimuv sõda Venemaa ja Ukraina vahel hoiab mõtted ärevil seoses sellest tuleneva ebaturvalisuse tundega. See sõda on toonud Eestile kaasa kui mitte kriisi, siis kahtlemata suure väljakutse põgenike vastuvõtmisega ja nende eluolu korraldamisega.

Teisalt on need olukorrad sisaldanud palju õppimiskohti, uut teavet ja paremate praktikate kujunemist. Olemasolevaid teadmisi headest praktikatest saab võimendada läbi süsteemse koolitustegevuse, et toetada nii kodanike kui ka seeläbi kogukondade suuremat teadlikkust, valmisolekut ja oskust heaolu ja turvalisust häirivate probleemidega tegeleda ning kriisidega toime tulla oma ümbritsevat keskkonda, ressursse ja piirkonna iseärasusi arvestades.

Eesti täiskasvanuhariduse poliitikas on hästi defineeritud täiskasvanute tööalase enesetäiendamiseiga seotud eesmärgid ja korraldatud sellega seotud tegevus nii Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt läbi kõrg- ja kutseõppeasutuste täiendõppe osakondade kui ka Töötukassa poolt läbi koolituspartnerite (täienduskoostööpartnerite) kaasamise.

Kõnealune teema kuulub aga vabahariduse, sh kodanikuhariduse pärusmaale. Teisisõnu on tegu vabaharidusliku koolitusega, kus koolituse eesmärk ei lähtu eelkõige või üldsegi mitte tööalaste teadmiste või oskuste arendamisest. Kodanike, üksikisikute ja kogukondade valmisolek kriisideks kui ka kodanikukaitseks teenib sidusa ühiskonna ja tugeva kodanikuühiskonna arengu eesmärgi ning sõltub seeläbi inimeste kui kodanike õpivalmidusest. Õpe ise aga on alati vaid vahend – vahendiks saab miski aga eesmärgi suhtes (Ülo Vooglaid). Siinkohal tõstatubki aruteluks küsimus, mis on Eesti riigi eesmärk täiskasvanute õppe korraldamisel kriisivalmiduse ja kodanikukaitsealaseid teemasid/väljakutseid silmas pidades ning kes on olulised osapooled.

Ministeeriumid, nende allasutused ning koostööpartnerid panustavad erinevate kriisidega toimetulekuks seotud teadmiste ja oskuste suurendamisse tihtipeale läbi koolitustegevuse. (Näiteks hakkas Päästeamet koolitama päästjaid elanikkonnakaitse koolitajateks, keskkonnaministeerium panustab keskkonnateadlikkuse suurendamisse, sotsiaalministeerium vaimse terviseiga seotud teemadesse, jne). Vältimaks dubleerimist ning suurendamaks eri osapoolte tähelepanu ja ressurside koondamist olulistele teemadele ja sihtrühmadele, on oluline kaardistada ja läbi rääkida nii teemakohane koolitusvajadus kui ka pakkumine. Võimalusel tuleks erinevate osapoolte pakkumine ka paremini eesmärgistada. Kaardistus aitab kaasa kodanike (kogukondade) teadlikkuse suurendamisele olemasolevatest õppimisvõimalustest, läbi selle avalikustamise tööriistakastis.

Kolmanda tegevussuuna eesmärgid:

- Ülevaade (kaardistus) ja ühtlustatud arusaam eri osapoolte kriisivalmiduse (kodanikuühiskonna kriisivõrgustiku osapooled, seotud riigiasutused, kohalikud omavalitsused) ja kodanikukaitsega seotud koolituspakkumisest, -nõudlusest ja selle eesmärgistamisest.

- Läbi 8 koolituse on suurenenud üksikisikute kui ka seeläbi kogukondade teadlikkus kriisivalmidusest ja kodanikukaitsest.
- Nelja kogukonna kriisivalmidus on suurenenud läbi mentorprogrammi.

3.3.1 Metoodika

Planeerime nii kaardistamist (arusaama ühtlustamist), koolituste korraldamist kui ka kriisivalmiduse mentorprogrammi läbiviimist kogukondades.

3.3.2 Sekkumisloogika

I Eeltöö: erinevate osapoolte koolituspakkumise kaardistamine seoses kriisivalmiduse ja kodanikukaitsega

Koolituspakkumise kaardistamisel lähtume kodanikuühiskonna kriisivõrgustiku osapoolte ning kriisivalmiduse ja kodanikukaitse eest vastutavate riigiasutuste ja kohalike omavalitsuste huvidest ja eesmärkidest. Kaardistuse koostamiseks ja arusaama ühtlustamiseks planeerime kuni 3 ümarlauda. Olemasolevad õppimisvõimalused avalikustatakse tööriistakastis.

Planeeritud ajavahemik: 2023. aasta

Tulemused:

- Korraldatud on kolm ümarlauda.
- Kirjalik ülevaade kriisivalmiduse ja kodanikukaitsega seotud koolituspakkumisest ning ühtlustatud arusaam kogukondadele suunatud õppimisvõimaluste eesmärgistamisest.

II Kriisivalmiduse ja kodanikukaitsega seotud koolitused

Kokku korraldatakse 8 koolitust ehk kaks ühepäevast koolitust igas regioonis. Koolitused korraldavad rahvaülikoolid eelduslikult koostöös kohalike omavalitsuse üksuste ja vastutavate riigiasutustega. Koolitusteemade valik lähtub teise tegevussuuna raames toimunud KOV kriisikomisjonidele suunatud koolitustegevusest ning selle raames esile kerkinud olulistest temadest. Samuti käesolevas ehk kolmandas tegevussuunas toimunud kaardistamise tegevuse käigus erinevate osapoolte vahel (riigiasutused, kohalikud omavalitsused) selgunud prioriteetsetest temadest/tegevustest.

Koolituspäevad on suunatud kogukondade esindajatele ja nende eesmärk on muuhulgas püüda avalikkuse tähelepanu ja suurendada teadlikkust kriisivalmiduse ja kodanikukaitsega seotud koolitusvajadusest kogukondades. Koolituspäevad salvestatakse ja need saavad olema kättesaadavad tööriistakastis. Erilist rõhku nende materjalide levitamisele pannakse ka läbi sotsiaalmeedia tegevuse.

Koolituspäevad juhatavad ka sisse kogukonna kriisivalmiduse mentorprogrammi. Kuigi viimasesse kandideerimine ei eelda koolitustel osalemist, siis on koolitused ikkagi loogiline alguspunkt, kust võiks kogukond saada tõe järgmiseks sammuks. Näiteks võib osadele kogukondadele piisata ka

koolituspäeva(de)st, kuid kui koolitusel käsitletav kriis puudutab mõnda kogukonda rohkem, on tal võimalus kandideerida kriisivalmiduse mentorprogrammi.

Planeeritud ajavahemik: 2023 I poolaasta - 2024 II poolaasta

Sihtrühm: kogukondade liikmed

Tulemused:

- Korraldatud on 8 kogukondadele suunatud koolituspäeva.
- Suurenenud on nii üksikisikute kui seeläbi kogukondade teadlikkus kriisivalmidusest ja kodanikukaitsesest.

III Kogukonna kriisivalmiduse mentorprogramm

Kogukonna mentorprogrammis saab kokku osaleda kuni 4 kogukonda (ideaalis üks igast regioonist), kes valitakse kogukonna motiveeritud põhjenduse alusel. Mentorprogrammi eesmärk on toetada just neid kogukondi, kus kriisivalmidus või juba käimasoleva kriisiga hakkama saamine on oluline, kas laiemast ühiskondlikust heaolust tulenevalt või näiteks piirkonna ajaloo või looduskeskkonna eripärast tulenevalt.

Mentorprogrammi veab eest Eiko Tammist (OÜ Toimevõimendi) koostöös rahvaülikoolidega (valikul lähtutakse regioonide põhisest lähenemisest). Teise mentorina on kaasatud Helen Kari. Mentorprogrammi raames toetab mentor kogukonda nelja kuu jooksul kriisivalmiduseks eelduste loomisega. Fookus on ühelt poolt kogukonna hakkama saamisel, kuid ka kohaliku omavalitsusega koostöö loomiseks ja edendamiseks. Protsess toetub juba loodud [kogukonna kriisitöövihikule](#), mis valmis OÜ Toimevõimendi Eiko Tammisti juhtimisel. Täiendavalt on võimalik luua ka lühifilmid, mis kajastavad kriisideks valmistumist neljas kogukonnas. (Tegevus ei vaja eraldi eelarvelisi vahendeid, lühifilmide valmimise ressursi tagab OÜ Toimevõimendi).

Planeeritud ajavahemik: 2024 - 2026

Sihtrühm: 4 kogukonda, eelduslikult igast regioonist üks

Tulemused:

- Nelja kogukonna kriisivalmidus on tõusnud.

4. Kommunikatsiooni- ja teavitustöö (läbiv tegevus)

Kommunikatsiooni- ja teavitustöö eesmärk on

- ühelt poolt eesmärgistada ja korraldada **info liikumine taotleja organisatsioonide ja koostööpartnerite vahel**, sh omakorda nende meeskondades – see on oluline, sest osapooli on palju;
- teisalt aga tagada **info laiemale avalikkusele**, sh kogukondadele ja omavalitsustele taotluses toodud tegevuste osas. Selleks kasutame ka kõikide partnerite (taotlejate ja koostööpartnerite) laiapõhjalisi kontaktvõrgustikke ja kommunikatsioonikanaleid. Meie

erilise tähelepanu all on ka **kogukondadele ja kogukonna arendajatele loodav tööriistakast**.

Info sujuvaks liikumiseks, suhtlemiseks sihtrühmadega, kellele tegevus on suunatud ja avalikkuse teavitamiseks lepib meeskond koostöös partneritega kokku järgnevates teemades/tegevustes:

- Lepime kokku, millisel veebikanalil-kodulehel saab olema kogu projekti tegevustega seotud teave, sh kus saab asuma tööriistakast. Nagu ülal juba kirjeldatud, oleme selleks kaalunud KÜSKi hallatavat MTÜ abi veebilehte. Meie eesmärgiks ei ole luua uut kodulehte, vaid leida tööriistakastile koht, kust inimesed on juba harjunud infot otsima.
- Lisaks lepime kokku projektijuhtimisega seotud kommunikatsioonivahendid igapäeva töö korraldamiseks. Seame sisse vajalikud kommunikatsioonikanalid, kasutades vabavaralisi võimalusi.
- Töötame välja peamised kommunikatsioonisõnumid, mis toetavad ressursipõhise lähenemise kommunikeerimist nii kogukondade kui ka kohalike omavalitsuste vaates. Kõik partnerid kasutavad samu sõnumeid.
- Lisaks jooksvale teavitusele kavandame kirjutada populaarteaduslikke artikleid hoidmaks nii kogukonna eestvedajaid ja arendajaid ning laiemat avalikkust kursis uute teaduspõhiste lähenemistega ning meie piloteerimiste tulemustega (nt ABCD lähenemine, Avatud Dialoog jne).

Planeeritud ajavahemik: läbivalt projektis

Tulemused:

- Projekti meeskond ja partnerid on ühtses infoväljas.
- Tagatud on laiem avalikkuse teavitus avaliku raha kasutusest ja kogukonna arendamise teemadest. Läbi tööriistakasti on kogukondade teemaline oskusteave muutunud nähtavaks ja kättesaadavaks.

5. Projektimeeskond ja juhtimine

Strateegilise partnerluse projektijuhtimine põhineb kõigi partnerite ja koostööpartnerite vahelisel meeskonnatööl. Taotluse koostamisel on lähtunud nii partnerite kui koostööpartnerite kogemustest, tugevustest ja olemasolevate (juba välja töötatud, katsetatud) praktikate võimendamisest ja/või edasi arendamisest. Projekti juhtimist korraldavad kaks inimest. Lisaks panustavad kõik partnerid ja koostööpartnerid oma võrgustike ja inimestega ning eelarvesse on sisse planeeritud vahendid ka vajadusel tehnilise toe kasutamiseks näiteks assistendi palkamise või sisseostetava teenusena. Oma nõusoleku panustada on andnud ka TÜ Kogukonna arendamise ja sotsiaalse heaolu magistriõppekava mitmed vilistlased ja tänased tudengid. Konkreetsed kokkulepped sõlmitakse siis, kui projektiga alustatakse.

- Projektijuhtimist jagavad **Eha Paas** (kogukonna tegevussuunal) ja **Heleriin Jõesalu** (koolituste ja võrgustikutöö suunal). Eha Paasil on pikaajaline kogemus ja teadmine kogukondade arendamisest ja vabatahtlike kaasamisest ning 2020. aastast ka kogemus kodanikuühiskonna kriisivõrgustikus osalemisest. Ta on samuti TÜ magistriõppekava „Kogukonna arendamise ja sotsiaalse heaolu“ vilistlane. Heleriin Jõesalul on pikaajaline kogemus täiskasvanuhariduse valdkonna erinevates rollides, sh kogemus kolmanda sektoriga seotud projektide/kodanikualgatuste käivitamise ja juhtimisega. Täna tegutseb ta lisaks koolitamisele (OÜ Kasvulava) ka Eesti Rahvaülikoolide Liidu tegevjuhina. Ta on olnud ka viiel sotsiaalsel häkatonil [“Vunki Mano loometalgud”](#) mentor ja/või mentorite juhendaja.
- Tartu Ülikooli Ühiskonnateaduste Instituudist osalevad meeskonnatöös **Merle Linno** ja **Dagmar Narusson**, kes loovad meeskonnas koostöö kogukonna arendamise ja heaolu õppekava õppejõudude, tudengite ja ka vilistlastega. Tänu nende kaasamisele saame luua silla tänapäevase kogukonna arendamise teooriate ja Eesti kogukonna arendamise praktikute vahel. Nende ülesandeks on ka toetada meeskonda ressursipõhise lähenemise ja Avatud Dialoogi meetodika rakendamisel.
- Omavalitsuste ja kogukondade vahelist arutelukultuuri aitab juurutada **Kairi Tilga**, kellele on Eesti Koostöö Kogu eelmise aasta praktika dialoogiliste vestluste käivitamisest raamatukogude juures.
- Kuna projekti üks olulisi fookuseid on kogukondade ettevalmistamine kriisidega hakkama saamiseks, siis on meeskonda kaasatud kriisivaldkonna asjatundjatena: **Eiko Tammist**, kes omab antud valdkonnas viieteist aastast kogemust ning seetõttu ka suutlikust luua suhteid ja tuua teadmist just sellel teemal ning **Helen Kari**, kes töötas 2008 - 2016 Päästeameti ridades ja tegeles eelkõige kriisikommunikatsiooni teemadel. Nii Eiko kui Helen on ka ise aktiivsed kogukonnaliikmed, kes hoolivad kogukondade kriisideks valmisolekust ning korraldasid 2022. aastal Eesti esimese kogukonna kriisiõppuse ja evakuatsiooni läbimängu.
- Üle-eestilise info kogumise ja levitamise ning maakondlike arenduskeskuste kaasamise eest vastutab meeskonnas **Kadri Pau** (SA Tartu Ärinõuandla, MTÜ konsultant), kes on täna üks pikaajalisemaid vabauhenduste konsultante ja tunneb hästi arenduskeskuste võrgustiku liikmeid.
- Raamatupidamise ja finantsaruandluse eest vastutab koostöös projektijuhtidega ERLi raamatupidaja, kelle teenus ostetakse sisse.

Meeskond (Lisa 1) loob projekti alguses omavahelised kokkulepped tegevuste elluviimiseks, samuti lepatakse kokku omavaheline regulaarne info vahetamine.

1.4 Pilooprogrammi – ABCD lähenemise rakendamine Eesti kogukondadega (lk 19). Leiame projekti meeskonna ja partneritega igast maakonnast ühe kogukonna, kellega koos teeme läbi kogukonna arendamise protsessi, kasutades selleks ABCD lähenemisviisi. Kokku saab programmis osaleda 15 kogukonda, eelduslikult igast maakonnast üks.

1.4.1 Esimene grupp (7 kogukonda)

1.4.3 Analüüs

1.4.4 Teine grupp (8 kogukonda)

1.5 Kohalike vestlusringid (lk 20). Partnerluse jooksul koolitame kokku 24 (2 x 12-liikmeline grupp aastase perioodi kohta) kohalike vestlusringide korraldamise oskustega inimest. Koolitusprogramm koosneb 5 koolituspäevast ning ühiselt ettevalmistatud sündmusest “Kogukonna vestluste kuu”, mille raames kõik koolitusel osalejad viivad oma valitud teemal ja piirkonnas läbi esimese dialoogilise vestlusringi.

1.5.1 Esimene grupp (12 inimest) + Kogukonna vestluste kuu

1.5.2 Teine grupp (12 inimest) + Kogukonna vestluste kuu

1.6 Avatud Dialoogi põhine töö kogukondadega (lk 21). Planeerime teha tööd kuni kolme kogukonnaga Avatud Dialoogi võrgustikukohtumisi läbi viies. Tegevus aitab kuni kolme kogukonda, kes teevad läbi keerulist olukorda või on sattunud kriisi ja vajavad väljastpoolt abi, et avastada uusi võimalusi, mille toel edasi liikuda.

1.6.1 Kuni kolme kogukonnaga korraldatud võrgustikukohtumised. Analüüs ja ettepanekud.

1.7 Tööriistakast kogukondadele ja kogukonna arendajatele. Kogukonna arendajate kui praktikute kogukonna loomine (lk 22). Ühendame huvilised läbi võrgustiku, korraldame veebiseminare ja aeg ajalt ka füüsilisi kokkusaamisi kogukonna arendamise teemadel. Kogukondadele ja kogukonna arendajatele loome tööriistakasti, kuhu kogume sisendit läbi kõikide strateegilise partnerluse raames elluviidavate tegevuste kui ka ülikooli tudengite poolt käsitlevate kogukonna arendamisega seotud teadustööde/artiklite.

<p>1.7.1 Kogukonna arendajate virtuaalsed ja füüsilised kohtumised. 1.7.2 Tööriistakasti loomine ja täiendamine.</p>								
TEGEVUSSUUND 2: Kodanikuühiskonna kriisivõrgustiku töö korraldamine (lk 23)								
Aeg/alategevused	2023		2024		2025		2026	
	<i>I poolaasta</i>	<i>II poolaasta</i>	<i>I poolaasta</i>	<i>II poolaasta</i>	<i>I poolaasta</i>	<i>II poolaasta</i>	<i>I poolaasta</i>	<i>II poolaasta</i>
2.1 Regulaarne osalemine kodanikuühiskonna võrgustikutöös (lk 24).								
<p>2.1.2 Regulaarsetel virtuaalsetel kohtumistel osalemine. Füüsiliste kohtumiste korraldamine (1-2 korda aastas).</p>								
2.2 Hetkeolukorra ülevaate koostamine omavalitsuste kriisikomisjonide koostööst kogukondadega (lk 24).								
<p>2.2.1 Kirjaliku ülevaate koostamine kohalike omavalitsuste ja kogukondade omavahelisest koostööst kriisikomisjonides. Heade näidete kirjeldamine.</p>								
2.3 Seminarid ressursipõhise arendamise ja kogukondliku lähenemisviisi tutvustamiseks KOV kriisinõukogu esindajatele (lk 25).								
<p>2.3.1 Kahepäevaste koolituste läbiviimine neljas regioonis. Koolitused on suunatud KOV kriisikomisjonide liikmetele (osalejaid kokku: 60 inimest)</p>								

TEGEVUSSUUND 3: Elanikkonnakaitse kriisivalmiduse ja kodanikukaitse alased koolitused (lk 26)								
Aeg/alategevused	2023		2024		2025		2026	
	<i>I poolaasta</i>	<i>II poolaasta</i>	<i>I poolaasta</i>	<i>II poolaasta</i>	<i>I poolaasta</i>	<i>II poolaasta</i>	<i>I poolaasta</i>	<i>II poolaasta</i>
3.1 Eeltöö: erinevate osapoolte koolituspakkumise kaardistamine seoses kriisivalmiduse ja kodanikukaitsega (lk 27)								
<i>3.1.1 Kolme ümarlaua korraldamine. Loodud on kirjalik ülevaade kriisivalmiduse ja kodanikukaitsega seotud koolituspakkumisest.</i>								
3.2 Kriisivalmiduse ja kodanikukaitsega seotud koolitused (lk 27). Korraldatakse 8 kriisivalmiduse ja kodanikukaitsega seotud koolitust.								
<i>3.2.1 Kahe ühepäevase koolituse korraldamine igas regioonis.</i>								
3.3 Kogukonna kriisivalmiduse mentorprogramm (lk 28). Viiakse läbi kogukonna kriisivalmiduse mentorprogramm. Mentorprogrammi raames toetab mentor kogukonda nelja kuu jooksul kriisivalmiduseks eelduste loomisega.								
<i>3.3.1 Kogukonna mentorprogrammis saab kokku osaleda kuni 4 kogukonda (ideaalis üks igast regioonist).</i>								
4. Kommunikatsiooni- ja teavitustegevus (läbiv tegevus) (lk 28).								
Aeg/alategevused	2023		2024		2025		2026	
	<i>I poolaasta</i>	<i>II poolaasta</i>	<i>I poolaasta</i>	<i>II poolaasta</i>	<i>I poolaasta</i>	<i>II poolaasta</i>	<i>I poolaasta</i>	<i>II poolaasta</i>
<i>4.1.1 Kommunikatsiooni korraldamine partnerite vahel.</i>								

<i>Tööriistakasti loomine ja täiendamine. Avalikkuse teavitamine.</i>	
---	--

** Käesolev tegevuskava on planeeritud lähtuvalt sellest, et strateegilise partnerluse toetus aasta kohta on hinnanguliselt 70 000 eurot. Vastavalt läbirääkimistele saab tegevuste ajalist järjekorda vajadusel muuta.*

7. Eelarve

Eelarve on käesoleva ühistaotluse lahutamata osa ja see on lisatud digikonteinerisse.

8. Lisa 1. Meeskonnaliikmete CVd

Lisatud CVd on käesoleva ühistaotluse lahutamata osa. Digikonteinerisse on lisatud järgmiste inimeste CVd:

1. Eha Paas;
2. Heleriin Jõesalu;
3. Merle Linno;
4. Dagmar Narusson;
5. Kairi Tilga;
6. Eiko Tammist;
7. Helen Kari;
8. Kadri Pau.